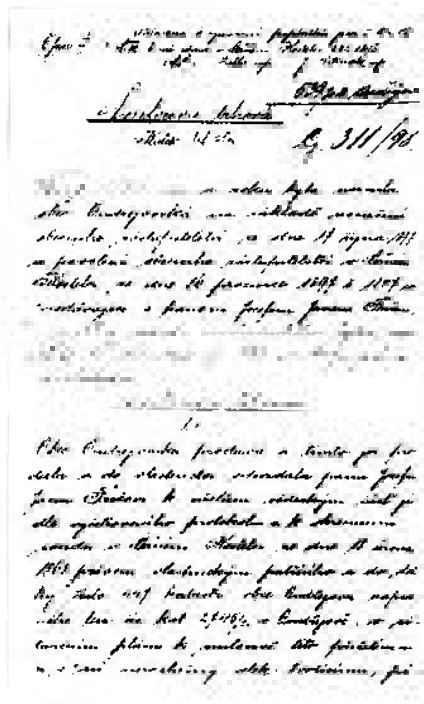

Zakládací listina hvězdárny v Ondřejově

Miloslav Kopecký

Když se hledá místo pro novou hvězdárnu, obvykle se provádí klimatologický průzkum, je zkoumána kvalita ovzduší atd. Není známo, že by byly dělány obdobné průzkumy, když Josef Jan Frič hledal místo pro hvězdárnu bratřím Fričům. Pravděpodobně hlavními kritérii pro volbu místa pro hvězdárnu byla pro J. J. Friče relativně dobrá dostupnost z Prahy, umístění hvězdárny na kopci v krajině bez průmyslu a vůbec možnost koupě takového vhodného pozemku.

Jistě významnou úlohu při hledání místa pro hvězdárnu sehrála i ta okolnost, že oba bratři Fričové měli přímé vztahy k Posázaví, které dobře znali. Bratr jejich matky, Antonín Kavalír, vlastnil sklárny v městě Sázavě, kam za ním oba bratři dojížděli, praktikovali zde a ještě za středoškolských studií zde zkonstruovali ruťovou vývěvu [1].

O historii hledání místa pro hvězdárnu píše Anna Brázdilová, dcera J. J. Friče, ve svých pamětech [2] toto:

„V Piskočelích na řece Sázavě blíže Stříbrné Skalice byl velký mlýn patřící Málkovům. V té době nebylo pojištěn. Tehdy studoval mlynářův syn Emanuel

architekturu v Praze. Mlýn vyhořel a syn ve studiích nemohl pokračovat. Vladimír Kavalír ze Sázavy ho doporučil Josefu Fričovi, aby mu, jako dobře znalý celé krajiny, vyhledal místo pro hvězdárnu. Tak se stalo, a pak již zůstal u Fričů jako prokurista až do své smrti. Vrch byl u Ondřejova, patřil obci a jmenoval se Manda. Kupní smlouva za 900 zlatých byla podepsána 21. ledna 1898, v den prvního výročí Janova úmrtí a Dr. Frič mu dal jméno Žalov.“

Je pravděpodobné, že i prvá jednání s obcí Ondřejov o koupi pozemku na Mandě vedl pan Málek.

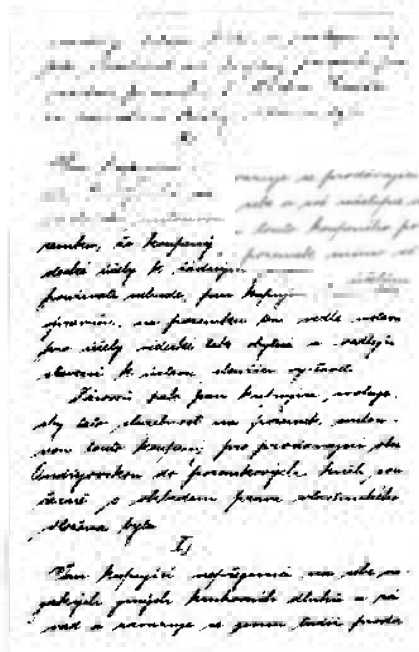
Dr. J. J. Frič byl továrník a obec Ondřejov neměla zájem, aby na tomto pozemku vznikla průmyslová výroba. Proto tato kupní smlouva, nebo jak se tehdy říkalo smlouva trhová, vysloveně uvádí, že pozemek je prodáván pro vědecké účely. Z toho důvodu je tato kupní smlouva pokládána za zakládací listinu ondřejovské hvězdárny a 21. leden 1898 za den založení hvězdárny.

Bohužel, originál této kupní smlouvy čili zakládací listiny hvězdárny dnešní Astronomický ústav Akademie věd ČR nevládní. Ve Fričově archivu, který byl rodinou Fričů v r. 1971 předán hvězdárně, tato kupní smlouva nalezena nebyla. S blížícím se 100. výročím založení hvězdárny jsme si tento nedostatek stále více uvědomovali a tak jsme se začali pít alespoň po nějakém jejím opisu nebo kopii. Nejprve jsme se obrátili na obecní úřad v Ondřejově, který musel tehdy opis této smlouvy vlastnit. Tam jsme se dozvěděli, že všechny staré doklady byly předány okresnímu muzeu, ale tam se opis kupní smlouvy nalézt nepodařilo. Pak jsme se obrátili na katastrální úřad okresu Praha - východ, kde jsme se dozvěděli, že v r. 1898 patřil Ondřejov pod okres Kostelec nad Černými lesy, jehož archiv, po zrušení tohoto okresu, byl předán katastrálnímu úřadu v Kolíně, protože většina bývalého okresu Kostelec připadla ke Kolínu. A tak konečně tam na katastrálním úřadě v Kolíně byl nalezen opis kupní smlouvy z 21. ledna 1898 na koupi pozemku na kopci Manda továrníkem J. J. Fričem od obce Ondřejov.

Pohled na kopec Manda z Ondřejova v roce 1899.

Protože tato smlouva je nejen historicky významná, ale i zajímavá, jak svým obsahem, tak i českým jazykem a stylistikou konce minulého století, nejvýznamnější části jejího úředního opisu pretiskujeme.

Literatura

- [1] J. J. Frič: O vzniku a rozvoji vlastního závodu. Nákladem autora, Praha 1931.
- [2] Anna Fričová-Brázdilová, Jan Brázdil: Historie založení hvězdárny v Ondřejově. V sborníku „Ondřejovská hvězdárna 1898-1998“. Vydal Astronomický ústav AV ČR v nakladatelství Vesmír, Praha 1998.

RNDr. Miloslav Kopecký, DrSc., (*1928)

Vystudoval PřF UK. Je emeritním pracovníkem Astronomického ústavu AV ČR, kde se zabýval sluneční fyzikou. V posledních letech vybudoval a spravuje archiv hvězdárny v Ondřejově.